

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון תי"ט | פרשת יתרו | תש"פ | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר לקנות חלקי חילוף לרכב שיש חשש שהם גנובים

א. לאו דלא תגנוב ולא תגוול. ב. איסור לסייע לגנוב. ג. קניית דברים גנובים או שחזקתם גנובים. ד. יש אומדנא שהחפץ גנוב. ה. יש אחרים שבכל אופן יקנו ממנו. ו. מסייע לדבר עבירה. ז. איסור הנאה. ח. לקנות ממנו שאר חפצים. ט. רוב הסחורה או מיעוטה אינה גנובה. יא. לסייע לגנוב שיקנה ע"י שינוי. יב. קנה הגנוב בשינוי. יג. שינוי כשהוא ספק אם הוא גנוב. יד. חלקי רכב אם נקנים מחמת שינוי. טו. שינוי קונה בעכו"ם.

א. לאו דלא תגנוב ולא תגוול

הוזהרנו בתורה (ויקרא פ"א ס"ט י"א וי"ג) שלא לגנוב ושלא לגוול. ויעו"י בב"ק (ק"ג) שנח' האם גזל עכו"ם איסור. ולהלכה כתב הרמב"ם (גניבה פ"א ה"א) שבין הגונב ממנו ישראל בין גונב ממנו עכו"ם עובר. וכ"כ פסק הרמ"א (שם סעי' א'). ועיי"ש שמשמע שגם בגניבת עכו"ם איכא איסור תורה. וכ"כ הש"ך (שם ס"ק ב' וס"י שנט' ס"ק ב') בדעת הרמב"ם. והארנו בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון ק"כ.

ב. איסור לסייע לגנוב לגנוב

ויעו"י בריב"ש (ס"י קה) שאף איסור לסייע לגנוב בשום דבר כדי שיגנוב. וכת' שם בענין נפח שעשה לאשה שני מפתחות במסתר פנים מהבעל ולקח בעדם מחיר כפול, שראוי להיענש על בלי הגיד לבעל שכבר היה לו להבין שלא לחנם רבתה במחיר המפתחות אלא שהיתה כוונתה לגנוב מנכסי בעלה, ע"כ. והביאו הב"י (ס"י שנט). וכן פסק הרמ"א (שם סעי' א'). וכת' שם בט"ז (שם) שיוצא מהריב"ש דאפי' בספק אם הוא שייך לגניבה יש לזוהר בו. ועי' בגר"ז (שם אות כט) שאסור אף לסייע לעכו"ם הגוול מעכו"ם.

ג. קניית דברים גנובים או שחזקתם גנובים

ואיתא בב"ק (ק"ח) אין לוקחין מן הרועים צמר וחלב וגדיים ולא משומרי פירות עצים ופירות אבל לוקחין מן הנשים כלי צמר. ועפ"י פסק הרמב"ם (גניבה פ"ו ה"א) דכל דבר שחזקתו שהוא גנוב איסור ליקח אותו. וכן פסקו התוס' (רס"י שנט), ושכן הדין אף אם רוב אותו דבר הוא גנוב, לפיכך אין לוקחין מחרועים צמר או חלב או גדיים כו'. ומוזכר ליקח מהרועים ד' צאן או ד' גיזות של צמר מעדר קטן, שאין חזקתו שהוא גנוב. כללו של דבר, כל שהרועה מוכרו, אם היה בעל הבית מרגיש בו מותר ללקחו, ואם לאו, איסור, ע"כ. וכתב הרמב"ם (גזילה פ"ה ה"ט) ע"פ הש"ס בב"ק (ק"ג) שבנ"א שחזקתן גולנין וחזקת כל ממונן מן הגזל מפני שמלאכתן גולנות כגון המוכסין והליסטין איסור ליהנות מהן שחזקת מלאכה זו שהוא גזול, ע"כ. וכן פסקו התוס' (ס"י שסט ס"ג ד). ועי' עוד להלן אות ט' לענין דבר שחזקתו איסור אלא שיש מיעוט שאינו גנוב.

ד. יש אומדנא שהחפץ גנוב

ועי' בב"ק שם דאיתא שכל מוכר שאמר לקונה להטמין החפץ איסור לקחת ממנו. וכן פסקו התוס' (ס"י שנט סעי' א'). ומבואר דכל שנראה לפי הענין שהחפץ שהמוכר מוכר לו הוא גנוב איסור לקנותו. ולפי"ז נראה שבאופן שהמוכר דורש על המוצר מחיר נמוך מאוד עד שיש מקום לחוש שהוא גנוב איסור לקנותו. וכן מבואר בערוה"ש (ס"י שנט אות יא). ועי' בכסף הקדשים (שם) דאף אם המוכר נותן אמתלא לדבריו עושה כן שלא יחדשו בו מאיזה טעם לא מהני, כי חז"ל סתמו בזה ולא חילקו, ע"כ.

ה. יש אחרים שבכל אופן יקנו ממנו

ויש לדון בשרש איסור זה. והנה הרמב"ם (פ"ה ה"א) כת' שאסור לקנות מן הגנוב החפץ שגנוב ועון גדול הוא שהרי מחזיק ידי עוברי עבירה וגורם לו לגנוב גניבות אחרות, שאם לא ימצא לוקח אינו גונב, ועי"ז נאי' (משלי פכ"ט פס' כד) חולק עם גנוב שונא נפשו, ע"כ. והביאו כלשונו התוס' (ס"י שנט) אלא שהשמיטו הפוס' ממשלו. וכת' הב"י (שם) דמש"כ שמחזיק ידי עוברי עבירה כן, מקור דבריהם הוא מקידושין (נ"ג) דאמרי לאו עכברא גנב אלא חורא גנב. וכן הביא הרמב"ם (ס"י ק"א). ויעו"י ברמב"ם (פ"ה גזילה רפ"ח) הובא בפ"ה בסי' שסי"ט שכל העושה דברים אלו וכוצ"ב מחזיק ידי עוברי עבירה ועובר על לפני"ע, וכת' הב"י (שם) דכבר נתבאר בסי' שנינו, ע"כ. והנה בסי' שנינו כת' לאסור כי מחזיק ידי עוברי עבירה כנ"ל, ומשמע דכל האיסור הוא משום לאו דלפני"ע.

ולפי"ז י"ל שבמקום שיש אחרים שבלא"ה יקנו ממנו הוה חד עברא דנהרא"ג ליכא לפני"ע כמבואר בע"ז (ו), וכן משמע מלשון התוס' (שם) דאם איכא אחרים שמוכנים לקנות בלא"ה ליכא איסור.

אלא דבאמת אף אם נימא שכנים דברינו מ"מ אכתה הדבר תלוי במח' האם כשאחרים מזומנים להושיט האיסור והם גם מוזהרים עליו (ובנ"ד עכו"ם גם מוזהרים על הגזל), אם זה בכלל חד עברא דנהרא. דעת הפני משה (ח"ב ס"י קה) דאף בכה"ג הוה כחד עברא דנהרא. אבל דעת המשל"מ (מלו"ל פ"ד ה"ב מובא בפתי' יו"ד רס"י קס) דחשיב כתר' עברא דנהרא. ועי' בכת"ס (יו"ד ס"י פג), במנחת אלעזר (ח"א סס"י נג) ובגרי"פ לרס"ג (ח"ב ל"ב קכג) שנקטו כהפני"מ. אולם הגו"ר (להפני"ג כלל מג), הברכ"י (חומ"ס ס"י ט אות א), הרע"א (ס"י קצ"ב), החו"י (קס) והחזו"א (דמאי ס"י יד ס"י ק) פסקו כמל"מ. ועי' בשמעתא עמיקתא גליונות קט"ז וקס"ד.

ו. מסייע לדבר עבירה

ואף אם נימא דליכא משום לפני"ע משום דהוה חד עברא דנהרא, מ"מ מבואר בר"ן (שבת ג. ברי"ף ד"ה ומקשה) דאף במקום דהוה חד עברא דנהרא איכא איסור דרבנן משום מסייע לדבר עבירה. וכ"כ התוס' (שבת ג. ד"ה בבא דרישא) והרא"ש (שבת פ"א ס"י א'). אלא שמתוס' (ע"ז ו: ס"ד ה"א ג"ה) הר"א"ש (ע"ז שם) והמאירי (ע"ז שם ד"ה כל מה) משמע דליכא איסור לסייע. והרמ"א (יו"ד רס"י קטא) הביא מח' בזה וכת' דכיון דיש מחמירין כל בעל פה ונשי חמירי ע"ע. ועי' בש"ך (ס"י ק). אלא דמ"מ לטוב לגבי נכרי ליכא איסור מסייע כמבואר בש"ך (ס"י ק), וכן דעת רוב הפוסקים וכמו שביארנו בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון ש"ט.

שו"ר בחו"י (ס"י רט) שכת' בסוגיין דטעם האיסור הוא מפני דמחזיק ידי עוברי עבירה וע"כ י"ל דמייירי בשא"א לגנוב למוכרו לאחר כי רא מהפרסום ולכן אם לא ימצא מי שיקח ממנו ימנע מלגנוב, ומ"מ נרא' להחמיר בזה ותלי בפלוגתת' ברמ"א הנ"ל האם איכא איסור מסייע בידי עוברי עבירה. (ועיי"ש שכת' שאם רצונו לקנות מהגנוב ע"מ לפדות הגזלה ולהחזירה לבעליה מצוה קעביד ומשיב אבידה הוא וההוא דאסור מיייר דאין קונה וזולתו). וציין לדבריו הפת"ש (ס"י שנט ס"ק ב), אולם לא צייטט דבריו (ומזה) משמע קצת דלא ס"ל כותיה). ובסוף הקדשים (ס"י שנט) חילק באופן זה לענין עכו"ם שגנוב מעכו"ם.

אלא שבאמת מסתימת הפוסקים שלא חילקו בדבר, משמע דהכא אין הדבר תלוי דוקא בלפני"ע, אלא הדבר איסור כי חולק עם הגנוב וגורם מכשול, וזהו כוונת הפוסקים בסי' שסי"ט שכת' דיש בזה משום לפני"ע. שו"מ בש"ש (ב"ב פ"ג ס"י נה) שהוסיף על טעם הרמב"ם הנ"ל, דהוא גם בכלל גרמא בנזקין לבעל הגניבה, שיגנוב עוד ממנו, ואפי' בדיני שמים יהיה חייב. ועיי"ש שהמקרא אינו עיקר הטעם אלא אסמכתא. ומשמע מדבריו שלהרמב"ם מטעם לפני"ע לחוד אתיין עלה.

ז. איסור הנאה

ומלבד איסור קניית חפץ גנוב מצינו אף איסור הנאה, דאיתא בב"ק (ק"ט) גזלן ממינו מותר לקנות הימנו רב אמר עד שתהא רוב משלו ושמואל אמר אפי' מיעוט שלו, ע"כ. וכת' הערוה"ש (ס"י שנט אות ב) שכן היא הגרסא לפנינו. אלא דעי' ברמב"ם (גזילה פ"ה ה"ב הו) וברא"ש (ב"ב פ"ג ס"י לד) שגורסים מאימתי מותר להנות ממנו. ובטשו"ע (ס"י שסט סעי' א) הביאו כהרמב"ם דאסור להנות בדבר שהוא בודאי שהוא גזול, ואפי' לאחר יאוש, כיצד, ידע שבהמה זו גזולה, אסור לרכוב עליה, גזל בית, אסור ליכנס בה בשמים מפני הגשמים, ע"כ. ומ"מ עי' להלן אות ט' דלרוב הפוסקים כל שיש אפי' מיעוט שאינו גנוב מותר להנות ולקנות ממנו.

ח. לקנות ממנו שאר חפצים

ועי' בטור (רס"י שנט וסט) שכת' שאסור לקנות "שום דבר" מהגנוב או מהגזלן. והרמב"ם (גזילה רפ"ח) כת' דאסור לקנות "דבר הגזול" מן הגזלן. וביאר בערוה"ש (רס"י שנט וסט) שלהטור אסור לקנות ממנו שום דבר, אבל מהרמב"ם נר' שאינו אסור לקנות ממנו רק שידע שאותו דבר גזול הוא, ואע"ג דלהנות ממנו מכל ממונו מ"מ לקנות אין זה הנאה כ"כ. והשו"ע (רס"י שסט) הביא כהרמב"ם. ומ"מ נראה מהערוה"ש (ע"ז דכ"ש) לו מיעוט משלו מותר לכבו"ע כמו שיתבאר בסמוך. ופירש הלבוש (אות א) דאע"פ שרוב ממונו גזול, מ"מ כיון שאיסור זה אינו אלא מדרבנן אזלינן ביה לקולא.

המשך בעמ' הבא

פניני הלכה

האם מקום המיועד להטלת מ"ר דינו כבית הכסא

יש לעיין באופן שמקום נטילת הידים נמצא בחדר אשר בו כלים הקבועים בקירות להטלת מי רגלים, אי שרי ליטול שם ידיו ולברך, או דדין המקום כדון בית הכסא. (והיכא שיש באותה שעה ריח רע בחדר ודאי דאין לברך שם מחמת הריח רע שישנו, אלא דאכתי יש לדון אם שרי ליטול שם ידיו וכן אי שרי לברך באותו מקום בזמן שאין שם ריח רע).

א - איתא בברכות (כ"ג) ת"ר לא יאחו אדם תפילין בידו וס"ת ברוחו ויתפלל, ולא ישתיין בהן מים. ומוקמינן לה בגמ' בבית הכסא עראי ומשום ניצוצות.

ופרש"י בית הכסא עראי - כגון להשתין שאין אדם הולך בשבילם לבית הכסא, והפעם הזאת נעשה המקום בית הכסא תחלה. עכ"ל. ומשמע מלשונו דאחר שהטיל שם מים נעשה אותו המקום בית הכסא.

ובלשון הרש"י כתב המחבר (ס"י מ"ג ס"א) ומשמע דס"ל לדינא דאפי' ע"י הטלת מים פעם אחת נעשה אותו המקום בית הכסא.

אולם מצינו בלבוש (ס"י מ"ג ס"ב וס"ג) שכתב - איזהו בית הכסא קבוע ואיזהו בית הכסא עראי, קבוע היינו שיש בו צואה והוא על פני השדה בלא חפירה, וארעי היינו שהוא מיוחד להשתין שם מים, שאין אדם הולך בשבילם לבית הכסא, והפעם הזאת הוא עושה אותה בית הכסא תחילה.

ונראה מדבריו שאף שרגילות להשתין שם מים, כיון שאין בו צואה על פני השדה בית הכסא עראי מקרי. [אך אכתי סוף לשונו צ"ב דסיים כלשונו רש"י וכתב "והפעם הזאת הוא עושה אותה בית הכסא תחלה"].

ובפמ"ג (ח"א ס"ק ז') כתב - ואינו יודע הלשון ופעם הזאת נעשה בית הכסא תחלה, והוא לשון רש"י בברכות כג: ד"ה בית הכסא עראי, ואפי' מיוחד מכה זמנים להשתין עראי יחשב.

והובאו דבריו **במשנ"ב** (ס"י ס"ט) בזה"ל: בית הכסא תחלה - ע"י בפמ"ג דס"ל דהאי לינשא לאו דוקא, דאפי' מיוחד מכמה זמנים להשתין מ"מ עראי יחשב. ואף **בכף החיים** (לגרי"ח סופר זצ"ל - ס"י מ"ג ס"ק ט"ו) הביא את דברי הלבוש, הפמ"ג ושאר פוסקים דס"ל כן. ע"ש.

וכן יש לדייק מריש דברי המחבר שכתב בס"ב דבית כסא קבוע היינו שיש בו צואה והוא על פני השדה בלא חפירה, דנראה שכל שאין בו צואה דין בית כסא עראי אית ליה.

ב - אלא דאיתא עוד בברכות (כ"ה) ת"ר גרף של רעי ועבט של מי רגלים אסור לקרות ק"ש כנגדו ואף ע"פ שאין בהן כלום. ומי רגלים עד שישטיל לתוכן מים.

ופרש"י גרף ועבט - שניהם כלי חרס הם אלא של רעי קרוי גרף ושל מי רגלים קרוי עבט. אסור לקרות ק"ש כנגדם - הואיל ומיוחדין לכך ואע"פ שאין בתוכן כלום. ומי רגלים - בכלי שאינו מיוחד להם.

וכתב הר"ש (פ"ג ס"י מ"ג) דאפי' הטיל בהן רביעית מים לא מהני כיון דמיוחדים לכך **הויא להו כבית הכסא**, ואפי' אין בהן ריח רע. ומיהו בכלי גמרא שמוזכר גרף ועבט מיייר של חרס. ויש להסתפק אם ה"ה בעבט של עץ ושל זכוכית. ומסתבר דבע"א אסור מפני שהוא בולע בתוכו ומלא זוהמא, אבל בשל זכוכית מותר.

לדינא כתב המחבר (ס"י פ"ג ס"א) גרף של רעי ועבט של מי רגלים של חרס או של עץ, צריך להרחיק מהם כמו מצואה אפילו הטיל בהם מים. אבל אם הם מתכת או של זכוכית או של חרס מצופה מותר אם הם רחוצים יפה. (ויעו"י עוד בענין הטלת מים בכלי בב"י, במג"א ס"ק א', במשנ"ב ס"ק ב', ובבה"ל ד"ה גרף וכו')

ויעו"י **במשנ"ב** (ס"י ק"ה) דהעלה לדינא דיש להחמיר שיהיה מצופה מבפנים ומבחוץ. **ובבה"ל** (ד"ה אבל אם הן) שם הדעתא דבכלי חרס המצופה זכוכית יש למעשה להחמיר. ע"ש.

ג - ועל דברי הפמ"ג בסי' מ"ג (ח"א ס"ק ז') הנ"ל דכתב דאפי' אם המקום מיוחד מכמה זמנים להשתין שם מים בית כסא עראי יחשב. כתב הבה"ל שם (ס"י מ"ג

ט. רוב הסחורה או מיעוט אינה גנובה

ועיניו **בפרש"י** שם על הא דאמר שמואל דגזלן מותר לקנות הימנו אפי' מיעוט שלו, דתלנין ואמרינן האי מידי דיהיב ליה מדידיה הוא. ופסק **הרמב"ם** בהל' גזילה (שם הי"ח) כשמואל כי הלכה כוותיה בדיני. וכן פסקו **הט"ו** (שם ס"ג). ופשוט דהא דשרי בכה"ג היינו כשהמיעוט הוא מאותו מין שקונה, וכ"כ **הגר"ז** (אות ה').

אלא **שהמגיד משנה** (גזילה פ"ה הי"ח) הקשה שהרמב"ם סותר דבריו בהל' גניבה (רפ"ח) שכת' שאסור לקנות מן הגנב כל דבר שחזקתו גנוב, או רוב אותו דבר שהוא גנוב. ומשמע דפסק כרב. וחילק בתירוץ השני בין רוב הדבר ורוב הממון דרוב הדבר אסור וברוב הממון מותר, וזה עיקר. וז"ל דבריו כתי' **הסמ"ע** (שם שט"ו סי"ה ה) דיש לחלק, דברועים ואינך דמסתמא כל מה שבידם הוא בחזקת גנוב, אלא שיש מיעוט רועים גנבים, תלנין לזה שאין לקנות ממנו מהרוב ואסור, משא"כ כאן דמייירי בידוע בו שיש בידו של זה מיעוט ממון שאינו גזול. וכן פסק **הגר"ז** (גולה אותיות יז וקו"א סי"א ב).

והכס"מ (גנבה שם) כתי' דיש לחלק בין הנאה מן הגזלן דאסור עד שיהא רוב ממון שלו משא"כ לקנות מאדם שאינו מוחזק בגזלן אלא שאותו דבר שקונה ממנו יש לחוש שהוא גנוב, ע"כ.

והט"ז (שם) כתי' שבמקום שהמיעוט הוא ברור לפנינו שיש לו משלו מעט הוי כאילו מונה בפני' ועי"כ הוי"ל קבוע, משא"כ היכן שאין היתר ברור לפנינו רובו הגוב, אזולין בתר רובא. ו**בערוה"ש** (אות ה) נקט ע"פ הסמ"ע והט"ז דכל שנתברר שיש מיעוט שאינו גזול אזולין בתריה. ועיי"ש הטעם דבכה"ג לא אזולין בתר רוב ממון של איסור, ועי' מש"כ לעיל בשם הלבוש.

י. לפיני ענין לזנב שיקנה לעצמו ע"י שינוי

וכתי' **הרמב"ם** (גזילה פ"ה הי"א) דאסור אף לעזור לגנב לעשות שינוי בחפץ הגזול כדי שיקנהו בשינוי. והביאו **השו"ע** (רס"י שסט). אלא דצ"ע מהא דאיתא **בסוכה** (כ"ג) דא"ל רב הונא דאותם אוונכרי (תגרים) שכתקנו הדיסים הם הנכרים לצורך מצוה אל תגזזו אותם בעצמכם אלא הם יחתכוהו מן המחובר, ויתנוהו לכם, מאי טעמא סתם נכרים גזלני ארעתא ניהו וקרקע אינה גזולת הלכך לגזזה אינהו כי היכי דלחרוה יאוש בעלים בדידיהו דידהו ושרותו בדידיכו כו'. וכן הוא ב**שו"ע** ו**רמ"א** (רס"י תרמ"ט וס"י תרס"ד). ומבואר שמותר לסייע ולקנות ממי שחזקתו גנב. ועי"כ לומר דלעולם חשש שהם גזולים אינו אלא חומרא בעלמא שלא יהיה מצוה הבא בעבירה, אבל מעיקר הדין לא צריך לחוש. וכ"כ **בחק יעקב** (ס"י תנ"ד אות ה). ובדרך זה כתי' **הגר"א** (ס"י י"א על ס"ע ה). וצ"ח לדבריהם **הבה"ל** (ס"י י"א ד"ה ולענין) דלא **כס"ז** (ס"י תרס"ד סי"ג) שלמד שרב הונא אסר מעיקר הדין.

יא. קנה הגנב בשינוי

והנה **מה"ש"ס סוכה** הביטל משמע שעיי' שינוי רשות וכדו' או שאר אופנים שהגזלן קונה תו ליכא איסור לקנות ממנו. אלא שיש לדחות דשאני התם דלרוב הפוסקים אינו אלא חומרא כני"ל משא"כ במקום שהוא בודאי גנוב או גזול. ולכאוי יש לתלות ספק זה בטעמי האיסור הני"ל דאם נימא שהוא משום שגורם שהגנב יגנוב עוד יי"ל דאף אם קנה יש לחוש לזה, אבל אם נימא שהוא משום שנמצא חולק עם הגנב יי"ל דכיון שזכה תו אינו בכלל זה.

שו"ר **ביש"ש** (שם) שכתו' דמאחר שהרמב"ם סתם בזה משמע, דאיירי אפי' בגניבה שקנה הגנב בשינוי, כי סוף סוף גורם לו לגנוב גניבות אחרות, אע"פ שלפי המקרא לא שמענו לאסור אלא בגניבה שצריך להגיד ולהחזיר, מ"מ עיקר איסורו לא מן המקרא לילף, וקרא אסמכתא בעלמא. וכן עיקר, ומ"מ דבר שחזקתו גנוב, ואינו דאי מותר לקנות ממנו בכה"ג, עיי"כ. אבל **הריב"ש** (ס"י רע"ג) כתי' שגנב שקנה בשינוי הוא שלו, אלא שחייב לגזול דמים, ומותר ליקח ממנו, עיי"כ. אלא דצ"ע אמאי לא אסרינן כן נמצא מסייעו. וצ"ל דלא נאסר אלא באופן השכיח שהחפץ לא עבר שינוי משא"כ בכה"ג. וכן פסק **הגר"ז** (אות כג).

יב. שינוי כשהוא ספק אם הוא גנוב

כתב **הרמב"ם** (גניבה פ"ו הי"ט) לוקחין מהסורק, כר מלא מוכין. וכתי' **המגיד משנה** דמקורו **מב"ק** (ק"ט): שמבואר דקנינהו בשינוי ואע"ג דשינוי החזור לבריינתו אינו נשקו הכא שאני שאין זה גזל ודאי אלא מספק אתה בא לאסרו וכיון שכן בשינוי כל שהוא מותר. והביאו **הב"י** (ס"ס שש"ח). וכן פסק **הרמ"א** (שם ס"ג י"א) דאפי' שינוי החזור דאינו קונה מ"מ בספק גנבה מותר לקנות.

יג. חלקי רכב אם נקנים מחמת שינוי

ולענין חלקי חילוף מרכב גנוב שפרקו, יי"ל שהחלקים לא נקנים עיי' שינוי דעי' **בב"ק** (סו - י"ז). דאמרו מריש (קורה) הגזול שבנאו בבירה שנוטל דמיו מפני תקנת השבים טעמא מפני תקנת השבים הא לאו הכי הדר בעיניה אמר רב יוסף מריש שמו עליו דתניא צלעות הבית אלו המלטטין והעובים אלו המרישות, עיי"כ. וכן פסק **השו"ע** (רס"י ש"ט). ולפי"ז יי"ל דה"ה בני"ד כיון שחלקים אלו יש להם שם לעצמם בעודם על הרכב לפני פירוקו כגון פנס וכדו' אין אחר הפירוק לא נקנים בשינוי, דדמי להא דמגיד משנה הני"ל. ועי' **בש"ץ** (ס"י שש"ק א) דבענין שינוי השם אזולין בתר לשון בני"א. ועי' **בתיבות** (שם ס"ג א) שלדעתו שינוי השם שקונה הוא שינוי השם המבאר בקרא, ואם הוא מחמת שינוי מעשה אזולין בתר לשון בני"א.

אלא דאכתי יש לדון בזה משום שיש כאן שינוי מעשה, שהרי חלקים אלו הם מרכב שפרקו, ואע"פ שהוי שינוי החזור דאינו קונה כמבואר ב**שו"ע** (רס"י שש"ק ט"ה) מ"מ לענין זה יי"ל שמועיל במקום ספק כמבואר לעיל.

יד. קנין ע"י שינוי בעבדים

אלא שבמקום שהגנב הוא עכו"ם יש לעיין אם מהני שינוי לקנות. אולם בהרבה מקרים הגזלן עצמו אינו מוכר החפץ אלא מוכרו לאחרים ואחרים מוכרים אותו ובכה"ג יש לדון דקונה מדין יאוש ושינוי רשות.

ולכאורה מדברי **הש"ס בסוכה** הני"ל מוכח דשינוי קונה אף בעכו"ם וכן משמע מסתימת הפוסקים שלא חילקו בזה. אלא שמצינו **לרמ"א** (ס"י שש"ק ט"ג) שכתו' שעשוי נהגו להחזיר כל גניבה אפי' לאחר יאוש ושינוי רשות מכח דינא דמלכותא. ועי' **בש"ך** (סי"ג ה) שכתו' דאע"ג שכתו' בסימן ע"ג באריכות דלא אמרינן דינא דמלכותא במה שהוא נגד דין תורתינו, מ"מ דיינין הכי שפיר בלישנא דחכי נהיגי עכשו, עיי"כ. וכן הוא **בגר"ז** (שם אות יא) ו**בצ"צ** (ס"י מו). ועי' עוד ב**שו"ע** (ס"י שש"ח). ולפי"ז אופנים שעיי"פ חוק המלכות הגולה חוזרת אף באופן זה נוהגים להחזיר, ועל כן לא קונה עיי' שינוי ואסור לקנותו.

שו"ר **בצ"צ** (ס"י רכ"ד) שמצדד שעכו"ם שגנב מישראל אינו קונה בשינוי (ושם מייירי בפרה שילדה דחשיב שינוי בישראל), דשינוי קונה נפקא לן מוהשיב את הגזילה אשר גזל, אם כעין שגזל יחזיר ואם לאו אלא שנשתנית לא יחזיר, וכל פרשה זו נאמר רק בישראל כמ"ש וכחש בעמיתו, וגם **בסנהדרין** (נ"ו). **פרש"י** דמשי"כ והשיב את הגזלה לא קאי רק א ישראל. וכיון שכן שוב אין ראי' דא"י קונה הגזילה הני"ל. מאחר דאשר גזל לא קאי עליה. אלא **שמוסכה** (שם) שאמרו שרקע אינה גזולת, משמע דאי הוה גזולת היה העכו"ם גיי"כ קונה הגזלה עיי' יאוש. והנה כיון שעכ"פ לא ברירה דקנה הגנב הני"ל עיי' שינוי. ועוד דהא מצד דינא דמלכותא לא קנה. ואי"כ אפי' כדיניהם דיינינן ליה דלא קנה, עיי"כ. וכסברתו דפרשת החשבה לא נאי לעכו"ם מצינו **לתיבות** (ס"י רצב ס"יק יז). ולפי"ז יי"ל דלא מהני שינוי, אף אם נימא שעכו"ם קונה בכה"ג, כי כן הוא דין המלכות.

אלא דמסתבר לחלק בין סוגי השינויים, שהרי בשינוי מעשה שהחפץ שוב אינו ראוי לשימוש כגון רכב שפרקוהו לחלקים דמסתבר שגם עיי"פ המלכות על הגנב לשלם חפץ חדש די"ל דבכה"ג חשיב שינוי שבמקום ספק עכ"פ יתיר לקנות מהמוכר.

מסקנא דיניא

העולה לדינא, א' אסור לקנות מהגנב בין ישראל או עכו"ם, חפץ שגנב, ועוון גדול הוא, שהרי מחזיק ידי עוברי עברה הגורם לו לגנוב גנבות אחרות, שאם לא ימצא לוקח אינו גונב. ואסור לקנות לגנב בשום דבר כדי שיגנוב. ומי"מ מצוה לקנות בעוונת עיי"מ לפחות הגזלה ולהחזירה לבעליה. ב' אסור לקנות מאנשים שמחמת עיסוקם הם חטודים לגנוב, כל כ מה שבידם הוא בחזקת גנוב כי כל מלאכתן בזה. ואף מאדם שאינו בחזקת גנב אבל לפי הענין נראה שמוכר דבר גנוב כגון שמוכר מוצר מאוד בזול או בהחבאה אסור לקנות ממנו. והכל לפי הענין. ג' אסור לקנות מהגנב אף כשידוע לו שאם הוא לא יקנה ממנו אחרים יקנו, כי יש בזה משום איסור מסייע לזיד עבירה. ד' מלבד איסור קנייה יש איסור הנאה בדבר הגנוב או הגזול, כגון אם רכב גנוב אסור לנסוע בו וכן כל כיוצא בזה. ה' אם נתברר שיש למוכר מאותו המין של החפץ שרוצה לקנות מיעוט שאינו גזול מותר לקנותו ולהנות ממנו (כי תולים שממה שאינו גנוב מוכר לו), ואי"כ מוכח כפי הענין שהוא גנוב כגון מחמת שמוכרו במחיר נמוך מאוד או שחזקת המוכר שהוא גזול. ו' קנה הגנב חפצו בשינוי מותר לקנותו ממנו אף כשידוע שבדאי הוא גנוב ובאופן זה לא חששו משום מסייע כמו שבארנו לעיל. ואם הוא ספק אם החפץ גנוב, אף שינוי כלשהוא מועיל אף שאינו קונה (כגון שינוי החזור וכדו'), ונפי"מ לענין חלקי חילוף לרכב שבמקום ספק גנובים יהיה מותר לקנותם. אלא שבאופנים שעיי"פ חוק המלכות הגולה חוזרת אף באופן זה נוהגים להחזיר, ועל כן לא קונה עיי' שינוי ואסור לקנותו.

ט"ז **הס"א** בתי הכנסא (רא"ה). דאם הוא מקום מסריח מפני מי רגלים המצוי תמיד שם, לכאוי המקום הזה דין בית הכסא קבוע יש לו, דלא גרע מעביט של מי רגלים המסריח דדינו כצואה מדאורייתא וכמ"ש תלמידי ר' יונה, ולא גרע ממים סרוחים או מי משרה וכו' המבואר בסי' פ"ו דדינו כצואה.

ד - ואיתא עוד **בברכות** (כ"ג) אמר רב הני בית הכסאי דפרסאי אעי"ג דאית בהו צואה כסתומין דמו. ו**פרש"י** דפרסאי - בחפירה היו ופיהן ברוחק מן הגומא והוא בשיפוע והרעי מתגלגל ונופל לגומא.

וכתב **הרא"ש** (פ"ב ס"י נ"ו) וכשאין בהם ריח רע. ודיןן אע"פ שחן סתומין רגילין להשתין בהן מים ואין ראוי לקרות כנגדן.

וכן הוא **בתלמידי דרבינו יונה** (ל"ז) - ואומרים רבני צרפת זי"ל דבתי כסאות שלנו אעי"פ שהם עשויים כמו של פרסיים כיון שמי רגלים מצויים שם תמיד לא דיינין להו כסתומות ואסור.

ועפי"ז כתב **המהבר** (ס"י פ"ג ס"ד) - בית הכסא שהוא בחפירה ופיו ברוחק ד"א מן הגומא, והוא עשוי כמדורן בענין שהרעי מתגלגל ונופל מיד למרוחק, וכן המי רגלים יורדין מיד לגומא, כסתום דמי ומותר לקרות בו (ק"ש), אם אין בו ריח רע וגם אין משתינים מחוץ לגומא. עיי"כ. וכתב **שם הרמ"א** דאם משתינין בהם לפעמים אסור להרהר בהם בדברי תורה כ"ש לקרות ק"ש.

וכתב **שם המשנ"ב** (סי"ק י"ב) אבל אם משתינים - רי"ל ואפי' בשעה שאין שם מי רגלים ואין בהם ריח רע, לפי שיש שם בית הכסא על מקום זה מחוץ לגומא שמשתינים שם וכו'. ונראה דאותן המקומות שנהגין לעשות מקום מיוחד להשתנה לכל, וידוע דאותן המקומות מסריחין מאד, גם על המחיצות יש שם בית הכסא לכל דינו, דומיא דעביט של מי רגלים שמבואר בסי' פ"ז בהרבה פוסקים שאיסורו מן התורה, אעי"ג דמי רגלים עצמן מדרבנן, מ"מ כיון שהוא מיוחד לזה הוא מסריח ביותר ומחמיר טפי, וה"נ דכוותיה. ועיין בסי' ע"ט בפמ"ג דדעתו דמי רגלים המסריח איסורו מן התורה.

ה - ואי"כ נראה דאותן מקומות העשויים בזמנינו לצורך הטלת מי רגלים, אם בנויים באופן שאין המי רגלים מתעכבים שם אלא הולכים ישר לצינור, הי"ל כבית הכסא פרסאי אף לענין המי רגלים. וכל שאין במקום ריח רע לית ליה דין בית הכסא.

ומצינו **בחזו"א** (א"ו"ח פ"ו י"ז סי"ד ק) דהסתפק בכל בית הכסא דידן אי דמי לבית הכסא דפרסאי כיון שהצוה נופלת לבור רחוק ד"א מן הנקב, או די"ל דלא דמי כיון דבבית הכסא דידן הצוה מתעכבת עד שנוזרים עליה מים לשופכה. וכתב דיש להחמיר מספק. עיי"ש. ואי"כ באופן דאין המי רגלים מתעכבים כלל אלא יורדים ישר לצינור, אם אין שם ריח רע מחמת ההטלת מי הרגלים, שפיר יי"ל דלית להו דין בית הכסא. [ואע"פ שפעמים נופלים המי רגלים על הרצפה, נראה דלא גרע מבית הכסא פרסאי דמסתמא אף התם פעמים שנפל מעט מהמי רגלים מחוץ לגומא, ואעי"פ כן אין למקום דין בית הכסא כיון שאין דרכו בכך].

והיינו בתנאי דאין שם צינור בעל כלי קיבול תחת הכלי שמוללים בו מי רגלים, דאל"כ אית ליה לצינור גופא דין גרף של רעי, ודין אותו המקום כדין בית הכסא מחמתו.

פניני מוסר

עניני שבת קודש

מעלת וקדושת העשבת (יג)

ענין השבת שהיא מעין עולם הבא - יועל ענין נגבב זה נאמר מעין עוה"ב יום שבת מנוחה. דכמו שמחות העולם הבא היא צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה, כן הוא גם היעוד של שבת קדש. ככתוב "אם תשיב משבת רגליך וגו' וקראת לשבת עונג וגו' אז תתענג על ה'.

דנהה כתב רמח"ל בריש מסילת ישרים, שתכלית יעודו של יהודי בעולמו הוא להשיג דרגת אז תתענג על ה', ומקום ההשגה הוא בעולם הבא בן עזן מקום שנהנים מזיו השכינה, או... יש מקום להשיג השגה עלילאה זו גם בהיות האדם בעולם הזה, ובויתר ביום שבת קדש... דהיינו שיזכה ליהנות מזיו השכינה גם בעולם הזה, ושכרו בעולם הזה הוא חלק משכר העולם הבא... כי השבת היא המעיץ של עולם הבא".

(נתיבות שלום עמ' לז)

נערך ע"י מהבר סדרת "עבודת המועדים"

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ם שמעטא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': 6761* יש להקיש 3-3-1 שלוחה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 1. קרפות נשפזות 2. הניכי ושיבות רמות ב' 3. גליון שמעטא עמיקתא

🕎🕎

הגליון נתרם בעילום שם להצלחת התורם ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 0503-767-052

© **שמעטא עמיקתא** - להפצת הגליון במקום מגוריכם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: **Amikta571@gmail.com** דפ"ס צבעוניס 0107-631



הדריש

התשובה

